SVENSK energi

INFO

En serie faktablad från Svensk Energi

Vanliga frågor vid effektbrist och frånkoppling av el

EFFEKTBRIST HANTERAS AV MYNDIGHETER

- Kortvarig elbrist, egentligen brist på effekt, kan uppstå när efterfrågan på el överstiger tillgången på el, vilket kan leda till att stamnätet kollapsar. För att förhindra detta kan Svenska kraftnät som en sista nödåtgärd minska elanvändningen genom att beordra frånkoppling ifrån delar av stamnätet. Svenska kraftnät är den myndighet som får besluta om frånkoppling vid en sådan situation.

- Styrel är ett landsomfattande planeringssystem för prioritering av samhällsviktiga elanvändare vid en förutsedd eller plötsligt uppkommen kortvarig elbrist. Energimyndigheten ansvarar för att Styrelplanering genomförs.

- Det är sedan kommuner och elnätsföretag som tillsammans identifierar och planerar för hur samhällsviktiga verksamheter ska kunna prioriteras vid elbrist. Länsstyrelsen leder och sammanställer arbetet. Detta prioriteringsunderlag ligger alltså till grund för Svenska kraftnät att vid en akut effektbristsituation beordra frånkoppling.

VAD ÄR EFFEKTBRIST?

Effektbrist är när efterfrågan på el vid en viss tidpunkt är större än den el som kan tillföras. Det kan liknas vid en bil, som har för svag motor för att orka upp för en backe. Jämför också med en huvudsäkring som löser ut i hemmet när elanvändningen blir för hög.

VARFÖR BLIR DET EFFEKTBRIST?

Effektbrist i elsystemet uppstår om elnätet blir överbelastat, till exempel om några stora kraftverk plötsligt får driftavbrott, och elanvändningen samtidigt är stor. Effektbrist kan också uppstå på grund av att det blir riktigt kallt samtidigt som industrin går för fullt, vilket ökar elbehovet.

VARFÖR VARNAS DET MEST FÖR EFFEKTBRIST I SÖDRA SVERIGE?

Det finns inte tillräckligt många kraftverk i södra Sverige. Elledningarna från Norrland har dessutom begränsad kapacitet att föra över elektricitet till södra Sverige. Ytterligare tillskott av el kan komma från utlandsförbindelserna som är en del av marknaden, även om kapaciteten den vägen inte är obegränsad heller.

VAD GÖRS FÖR ATT KLARA SITUATIONER MED ALLVARLIG EFFEKTBRIST?

Svenska kraftnät ansvarar för en viss effektreserv som består av reservkraftverk, som kan startas upp vid behov och för att vissa industrier drar ned sin elanvändning. Om inte det räcker kan i värsta fall så kallad ”manuell förbrukningsfrånkoppling” (MFK) av elanvändningen behöva tillämpas.

VAD ÄR MANUELL FÖRBRUKNINGSFRÅNKOPPLING?

Manuell frånkoppling av elanvändning har aldrig behövt tillämpas i Sverige, men kan genomföras vid effektbrist som en absolut sista åtgärd. Det innebär att elen kopplas bort i olika områden. Det är Svenska kraftnät som beslutar om detta och ger order om frånkoppling till elnätsföretagen.

HUR VÄLJS DEN UT SOM SKA BLI UTAN EL?

Elnätsföretagen har planer över vilka områden som ska kopplas från. Dessa planer utgår från prioriteringslistor som länsstyrelserna i samarbete med kommunerna och elnätsföretagen tagit fram inom projekt Styrel. Inledningsvis kan det dock av praktiska skäl bli nödvändigt att koppla bort kunder i grövre block.

VAD ÄR ROTERANDE FRÅNKOPPLING?

Roterande frånkoppling innebär att elen kopplas bort inom ett visst område under en begränsad tid och att den därefter kopplas till igen samtidigt som den kopplas bort i ett annat område. Det hela följer ett roterande schema hos elnätsföretagen. Roterande frånkoppling används endast om elbristen är långvarig eller vid extrem kyla.

HAR JAG RÄTT TILL AVBROTTSERSÄTTNING?

En manuell frånkoppling av elanvändning är en order från staten som verkställs av ett elnätsföretag. Det är Force Majeure, där ersättning inte betalas till elkunderna.

HUR KAN JAG FÖRBEREDA MIG?

Den som vill förbereda sig inför en situation av utebliven el till följd av effektbrist kan vara medveten om risken vid sträng kyla. Varningar brukar sändas i förväg i media med vädjan till medborgarna om att frivilligt dra ned elanvändningen. Detta kan förhindra eller minska en frånkoppling. Elnätsföretagen kan ge information om hur man ska bete sig om elen uteblir och inför en tillkoppling av elen igen. Att ha en batteridriven radio är viktigt eftersom det är den huvudsakliga informationskanalen.

HUR KAN JAG BIDRA TILL ATT MINSKA ELANVÄNDNINGEN?

Tips om att minska elanvändningen finns främst hos de lokala elnätsföretagen. Det handlar om att tillfälligt ändra beteende; dra ned på elvärmen, hålla kylskåp och frysar stängda så mycket som möjligt, inte maskintvätta eller maskindiska, undvika bastu och minimera användningen av annan elutrustning, till exempel motorvärmare och kupévärmare, vid det aktuella tillfället.

VEM ÄR ANSVARIG FÖR ATT INFORMERA MIG OM NÄR ELEN KOMMER TILLBAKA?

Det är det lokala elnätsföretaget som har ansvar för informationen sedan en frånkoppling av elen väl blivit ett faktum och inför en tillkoppling. Information sänds från Sveriges Radios P4.

VAD SKA JAG TÄNKA PÅ NÄR ELEN KOMMER TILLBAKA?

Om många hushåll har maximal elanvändning när elen kommer tillbaka utsätts elsystemet för överbelastning. Det kan alltså bli svart igen. Därför är det viktigt att alla hjälps åt att mjukstarta efter ett avbrott. Det handlar om att inte dra på elvärmen, värmepump eller elpanna direkt, att vänta några timmar med maskintvätt och maskindisk och att inte börja med matlagning med elektrisk spis direkt. Det lokala elnätsföretaget har information om hur elkunderna bör bete sig.

HUR LÄNGE VARAR AVBROTTET?

Avbrottets längd beror på effektsituationen i landet. Skulle det kärva läget beräknas pågå längre tid startar den så kallade roterande frånkopplingen. Det innebär att ingen kund normalt ska behöva vara utan el i mer än några timmar.

KAN UNDANTAG GÖRAS I DE OLIKA OMRÅDENA?

Elnätsföretagen följer den planering som länsstyrelserna gjort, och korrigeringar av planen kan inte ske.

VEM KAN FÅ RESERVKRAFT?

Alla anläggningar där det finns risk för person- eller djurskador är skyldiga att ha planer för hur ett elavbrott ska hanteras. Dessa anläggningar har oftast egen reservkraft. Elanvändare kan inte räkna med att få reservkraft från sitt elnätsföretag.

HUR GÅR DET MED SJUKHUS, DAGIS OCH SKOLOR?

Kommunerna har genom Styrel påverkat utformningen av planeringen av manuell förbrukningsfrånkoppling. Kommuner, landsting och länsstyrelser har ett ansvar för att planera sin verksamhet. De flesta sjukhus har fast installerad reservkraft för att klara livsuppehållande verksamhet.

Svensk Energi – Swedenergy – AB
101 53 Stockholm, Besöksadress: Olof Palmes Gata 31
Tel: 08 – 677 25 00, Fax: 08 – 677 25 06
E-post: info@svenskenergi.se, Hemsida: www.svenskenergi.se